

РЕЦЕНЗИЯ

от

доц. д-р Дария Светлозарова Карапеткова,
Софийски университет, катедра „Романистика“

2.1. Филология – италиански език, Теория и практика на превода за придобиване на научната степен „доктор“ по професионално направление 2.1. Филология – италиански език, с кандидат Десислава Ангелова Давидова, НБУ, Департамент „Чужди езици и култури“ за дисертационен труд на тема „Сравнително изследване на италианските и българските отстъпителни изречения“ с научен ръководител доц. д-р Нели Раданова.

Представяне на проблема, значимост на изследването, общи наблюдения

Въпреки сериозните традиции на италианистиката в България конкретните разработки в тази сфера са малко, както са малко и защитените докторати. Затова е радостна появата на ново изследване, което се фокусира във върху важни и слабо разглеждани проблеми у нас, какъвто е случаят с италианските отстъпителни изречения. За да мотивира избора си, Десислава Давидова прави обзор на италианската граматическа традиция, откроява съществените приноси в нея по темата, като не пропуска да посочи и български автори, работили върху тази проблематика, най-вече доц. Нели Раданова. Прегледът е стегнат, но дава достатъчно добра представа за гледните точки и позиции, които авторката ще защитава. Той държи сметка освен за логическите, и за темпоралните отношения между главно и подчинено изречение, с което се придържа към далеч по-стройната и разработена систематизация, съществуваща в италианската граматика. Библиографските позовавания са достатъчни, като става дума наистина за авторитетни имена и незаобиколими източници. Специално искам да открия и една особеност - в продължение на десетилетия най-стойностните граматически трудове, посветени на италианския език, са писани от чужденци. Това обяснява защо в текста на Давидова намират място разсъжденията на учени като Павао Текавич, Миклош Фогараши, Гюла Херцег.

Като при всяко съпоставително изследване, сериозен обект на анализ са и българските

гледни точки по проблема, като се започне от вижданията на Балан, mine се през тези на Любомир Андрейчин, академичната граматика и се стигне до постановките на Руселина Ницолова. В този преглед авторката си позволява коментари, съгласия и несъгласия, уточнения, с което мотивира избора на проблем и отваря към възможностите при бъдещите анализи и съпоставки.

Накратко, може да се каже, че предложеният за обсъждане труд на Д. Давидова запълва една отдавна пренебрегвана ниша в лингвистичната компаративистика и се съсредоточава върху много конкретен въпрос, засягащ езиковата двойка италиански-български. Трудът е много добра илюстрация на принципните теоретични граматически различия в разглеждането на подчинените изречения изобщо и представлява ценна гледна точка за един потенциално приложим модел и в българската теория.

В духа на класическия модел за дисертация, целите и задачите са формулирани стегнато и ясно, като цялостният текст ги изпълнява точно така, както ги е и заложил в увода. Методологията, както се спомена, е компаративистична и залага на обвързване на теория и практика, доколкото вплита и извежда граматическите проблеми във и от полето на превода. През начина, по който се превеждат отстъпителните изречения веднъж с примери при превод от италиански на български, и втори път – при обратен превод, тя посочва разминаванията, вариантите, а оттам и версиите и различията, но и близостите при българските и италианските отстъпителни изречения. Може да се каже, че през тази работа с корпуси и анализ на преводните варианти авторката постига целта си и от описателен преминава към семантично-функционален анализ на отстъпителните изречения, а отстъпителното отношение „се разглежда в преминаване от синтактично отношение в семантична категория“. Обърнато е внимание на словоредния аспект на проблема, а именно разположението на подчиненото спрямо главното изречение, който също е чест препъникамък за уещците италианския език като чужд.

Тук специално искам да открия още нещо, което е специфично в тази дисертация – въпреки че е посветена на лингвистичен проблем, благодарение на преводаческата тематика, която тя вкарва, изследването успява по интересен начин да сближи лингвистиката с литературата и в този смисъл напълно оправдава заявката си, че е

филологическо.

Добро впечатление правят позициите и коментарите на Д. Давидова, както и собствените варианти на превод, които често предлага – варианти, които са съобразени с лингвистичното знание, което има. Всичко това доказва, че дисертацията не е просто преразказ на чужди достижения, както понякога се случва, а е осъзнат, осмислен текст, който предлага и свои приноси към избрания проблем. Например, работещ е подходът да се посочват примери из официално публикувани преводи, съдържащи разнообразни преводачески решения за този вид подчинено изречение – не всички от които непременно верни, и авторката с основание го отбелязва, макар и много деликатно.

Споменатите различия в подхода на описание и разглеждане на подчинените изречения са в основата и на различната терминология, използвана за целта, като в труда се срещат редица преведени на български примери от италианския терминологичен апарат.

Корпусът, с който работи авторката, е достатъчен, прецизно избран, той включва както избраните литературни текстове, с чийто превод се оперира, така и анкета, през която са обобщени студентски и ученически коментари. Последното е много важно, защото анализът на грешките е информативен по отношение на трудностите, които изучаващите италиански език срещат, включително и при превод към родния.

Описание на приносите

Приносите на дисертацията са описани коректно и в духа на цялото изложение, ненатрапливо и лаконично. Действително става дума за първо цялостно съпоставително изследване у нас по тази проблематика с оглед двойката езици италиански-български, с акцент върху семантиката на отстъпителните изречения. Предложена е и допълнена класификация на отстъпителните изречения, която най-пълно да отговаря на смисъла и характера на отстъпителната конструкция. Важен принос е и съсредоточаването върху разликите между италианските и българските отстъпителни изречения.

Вече малко по-общо, обзорът на източниците изтъква, особено в българската си част, предимствата и недостатъците на наличната степен на теоретизация, както и дефицитите, които трудът си поставя за цел да запълни и компенсира.

Ценен частен случай представлява наблюдението, свързано със съюза **anche se**, когато въвежда условно-отстъпителни изречения, и обвързването му с употребата на подчинително наклонение. Това наблюдение се съчетава с принципното изключване на споменатия съюз от цялата синонимна серия от съюзи с отстъпителна семантика, при които въвеждането на конюнктив е задължително.

Ако преводът на този съюз вместо **дори да** бъде заменен с **дори ако**, тази подробност ще е по-видима. Ако се наблегне на хипотетичната семантика и тя се обвърже с употребата на конюнктив, ще се открие смислоразличителната му функция и това ще е много ценно за превода, както и за възможните интерпретации на смисъла на съюза.

Без това да е задължително за целите на труда, бих приветствала да се задълбочи коментарът на номинализацията на подчиненото изречение (превърнало се в обстоятелствено пояснение за отстъпване) при превод – като в пример 13 на стр. 61, тъй като изтъкнатият аргумент за тромавото звучене има съществен потенциал при вземането на преводаческо решение.

Не на последно място, изследването може да бъде полезно не само на изучаващите италиански, но и за преводачите, защото показва пред какви уловки може да се изправи преводачът, а чрез различните анализи на превода, чрез посочването на по-приемливи варианти, внушава и как част от капаните могат да се избегнат.

Обобщено и на базата на всички допълнително посочени приноси на изследването, може да се заключи, че дисертационният труд „Сравнително изследване на италианските и българските отстъпителни изречения” на Десислава Давидова ясно показва, че кандидатката притежава задълбочени теоретични знания по избраната проблематика и демонстрира способности за самостоятелни научни изследвания.

Автореферат и публикации

Авторефератът коректно предава съдържанието на работата, а приносите са ясно и добре формулирани. Статиите са достатъчен брой и са публикувани в сериозни издания.

Лични качества на автора (ако рецензентът го познава)

С Десислава Давидова сме възпитанички на една и съща школа – специалност „Италианска филология” на Софийския университет „Св. Кл. Охридски”, и познанството ни започва от Университета. На по-късен етап то продължи в професионалната сфера и подкрепи отличните впечатления, които вече имах, с конкретни обстоятелства. Добросъвестност, прецизност, отговорност са първите качества, които свързвам с Десислава. Потвърждение за тях съм имала във всички ситуации, които са ни срещали в нашата работа. Съчетани с подготвеността и компетентността ѝ, те гарантират, че в нейно лице Нов български университет разполага с перспективен учен, специалист и преподавател, от когото студентите ще имат много да научат.

Мнения, препоръки и бележки

Бележките и коментарите бяха инкорпорирани в изложението дотук. Бих добавила и необходимостта уводът малко да се разшири и връзките между проблемите в него да станат по-плавни, за да не създава усещане за конспект.

Ще бъде радостно, ако дисертацията се превърне в книга и бъде издадена, за да може да се ползва като своеобразен учебник в преподаването на италианските отстъпителни изречения. Ако корпусът не се прилага към книгата, добре е имената на преводачите да фигурират вътре в нея при съответните примери.

Заклучение

Като имам предвид изтъкнатите достойнства на труда, както и показаните в него умения да се концептуализира и анализира, а и сериозните знания, които се демонстрират, убедено гласувам на Десислава Давидова да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ в област на висшето образование 2 – Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. – Филология.

Дата 27.09.2021

Подпис: